

Kort introduktion till forskningsprojektet

Under senare år och i synnerhet efter terroristdåden i New York i september 2001 har en mängd inskränkningar av medborgerliga fri- och rättigheter genomförts i hela västvärlden, och i synnerhet i Förenta staterna. Dessa inskränkningar har bland annat kommit till uttryck i de amerikanska antiterroristlagarna, fånglägret i Guantanamo Bay och avlyssningen och registreringen av individers telefon och datatrafik. Åtgärderna har motiverats av nödvändigheten av att skydda de civila samhällena i väst från hotet från terrorismen. Det officiella Sverige har i flera avseenden riktat skarp kritik mot främst Förenta staterna för dessa åtgärder. I synnerhet upprättandet av och verksamheten i fånglägret i Guantanamo Bay har kritiserats såsom varande fullständigt rättsvidrigt, såväl mot bakgrund av folkrätten som mot bakgrund av allmänt vedertagna rättsstatliga principer.

Denna officiella svenska hållning har dock kommit att ifrågasättas i samband med exempelvis den rättsvidriga utlämningen av två egyptiska medborgare år 2004. Detta har väckt frågan om vad vi egentligen har på vår egen bakgård. Med vilken rätt kritiserar vi andra och hur ser vårt eget nära förflutna ut? Ytterst få känner till att Sverige under det andra världskriget och flera år efter dess slut upprättade och drev tolv fångläger för utlänningar vars principiella uppbyggnad var närmast identisk med lägret i Guantanamo Bay. De första av dessa läger upprättades efter beslut av den svenska samlingsregeringen i mars 1940. Motiveringen var den hotande situationen i omvärlden. Genom beslut av socialstyrelsen kunde därefter utlänningar frihetsberövas i läger utan rättegång och på obestämd tid. Frihetsberövandet behövde inte motiveras och kunde inte överklagas, och som mest satt närmare 2 000 utlänningar inspärrade. Systemet utgjorde ett fundamentalt avsteg från rättsstatliga principer, och lägren kan med fog benämnas koncentrationsläger. Utöver dessa fångläger för civila utlänningar upprättades 27 slutna interneringsläger för utländska militärflyktingar, samt närmare 170 transitläger för andra kategorier av utlänningar och flyktingar.

Mitt forskningsprojekt handlar om att kartlägga och söka analysera orsakerna till upprättandet av denna jättelika svenska GULAG-arkipelag. Därmed kommer också förhoppningsvis en hittills nästan helt okänd del av vår egen nutidshistoria att beskrivas och analyseras.